

Μιχαήλ Ν. Διακομιχάλης

το νισύρικο πέλαγος

Ποιήματα και Πεζά

*Νίσυρος-Νέα Υόρκη- Ρόδος- Νίσυρος- Εύβοια –Χίος- Πρέβεζα- ...
1977 – 2001*

*Αφιερώνεται στους απανταχού νισυροπελαγομένους
που αγωνίζονται να κρατήσουν στη ρότα της ζωής τους,
κατάπλωρα, το νησί του Πολυβώτη*

ISBN:960-91752-0-1

© copyright: Μιχαήλ Ν. Διακομιχάλης

Λ.Ιωαννίνων 210 (ΤΕΙ Ηπείρου)

48100 Πρέβεζα, τηλ. (26820)89200 εσωτ.102, και (26820) 89201

e-mail: diakom@teiep.gr

19/11/ 2001

Περιεχόμενα

Γαλήνη στο Αιγαίο

Θύμησες
Ενηλικίωση
Ο μόχθος
Απόδραση
Η ζωή
Ελπίδα
Ελεύθερος
Τάμα καλοκαιρινό
Ταξίδι

Από τον Κάβο Κριό στο Κάτερος

Οι Χοχλάκοι
Νισύρικα δειλινά
Αγάπη πρώτη, παιδική
Το Νισύρικο Πέλαγος
Αντίο Νίσυρος
Νισύριος, ο Ειδήμων
Στον Τάσο Σφακιανό
Ο Μανωλιός
ΝΙΣΥΡΟΣ
Ταξιδεύοντας για την Ιθάκη

Μεσοπέλαγα του νου

Μεσοπέλαγα του νου
Βάρδια 04 - 08
Κοινός θνητός
Προσευχή
Τα όνειρά μου
Στοχασμοί

Οστριογάρμπης

Ξενιτιά

Πατέρας και γιός

Πάλι με χρόνια με καιρούς...

Χίμαιρα

Καρπός Απαγορευμένος

Ματαιοδοξία

Τραμουντάνες και προβέζες

(πεζά)

Η Απόφαση

Νοερό Σεργιάνι

Τα καΐκια μου

Ο Γυρισμός του Γιάννη

Η Θάλασσα

Γαλήνη στο Αιγαίο

Θύμησες

Κάθε που αστράφτει ο ουρανός
κάθε που βρέχει ο Θεός
ο νους μου τρέχει σαν τρελός

Κάθε π' ανθίζουν μυγδαλιές
και φτιάχνουν τα πουλιά φωλιές
ο νους μου πάει σ' ακρογιαλιές

Κάθε που ο ήλιος με ξυπνά
ο νους μου τρέχει στα παλιά
τα χρόνια μου τα παιδικά

Κι όταν τη θάλασσα κοιτώ
θαρρώ στο κύμα περπατώ
και ως τον ουρανό πετώ

Κι όταν θυμάμαι το νησί
—αχ θεέ μου τι ανάμνηση—
μεθώ με κόκκινο κρασί

Αγία Άννα, Εύβοια 1997

Ενηλικίωση

Γεννήθηκα στην άκρη του γιαλού
παρέα μου καβούρια και κοχύλια
αγνάντενα το άπειρο του πέλαγου
κι έπλεκα στο μυαλό όνειρα χίλια

Τα βράχια που μου φάνταζαν νησιά
έβαλα στόχο να τα κατακτήσω,
σα μεγαλώσω έλεγα κρυφά
θέλω ένα- ένα να τα εξερευνήσω

Μεγάλωνα και μίκραιναν τα βράχια
η σκέψη μου όλο έφευγε απ' αυτά
το πέλαγο όλο μάκραινε απ' τα μάτια
και η ζωή μ έριχνε πιο βαθιά

Τα βράχια προσπερνώ με βιασύνη
τα παιδικά μου όνειρα ξεχνώ
της βιοπάλης ο ωκεανός με πνίγει
ψάχνω ένα βράχο να πατήσω να σωθώ!

Αγία Άννα, Εύβοια 1997

Ο μόγθος

Ο ήλιος παίζει το κρυφτούλι
μεσ' στα σοκάκια τα στενά
σαλπάρουνε για μεροδούλι
κυρτοί λεβάρουν την ψαριά

Ο ιδρώτας γόπες και μαρίδες
χρυσές σταγόνες στο νερό
ποτάμια γίναν οι ρυτίδες
σκυφοί δοξάζουν το Θεό

Οι φλέβες φούσκωσαν αλμύρα
στα μάτια στέγνωσε το δάκρυ
πιστοί στης θάλασσας τη μοίρα
πνίγουν τις πίκρες της στην άκρη

Νίσυρος 1991

Απόδραση

Πρωινός καφές
στο μπαλκόνι της γιαγιάς
κολατσό δυό ελιές
και τυρί της τυργιάς¹

Δυό βαρκούλες ρηχά
ερωτεύονται το κύμα
η καμπάνα χτυπά ...
Κυριακή στην Αθήνα

Μάνα πνίγομαι εδώ
με τρελαίνει η οθόνη
πάω στην Αμοργό
στης γιαγιάς το μπαλκόνι

Δυό ποτήρια κρασί
παξιμάδι και γαύρο
τη ζωή στο νησί
μάνα δε θα ξανάβρω!

Αθήνα 1997

---

¹τυρί κρασάτο

Η ζωή

Ένα βουνό οι πίκρες μου
οι στενοχώριες δάσος
κρημνός βαθύς οι καημοί
η χαρά καμένη βάτος

Τα βάσανά μου πέλαγος
οι λύπες μου κυκλώνας
τα δάκρυά μου θάλασσα
το γέλιο μια σταγόνα

Όλη η ζωή μου «σε μισώ»
τα χρόνια μου «σε βρίζω»
σαν φτάνει να αποκοιμηθώ
...σ' αγάπησα νομίζω...

Νίσυρος 1990

Ελπίδα

Ξημερώνει τ Αη-Γιάννη
που ανάβουνε φωτιές
τρέξε τώρα μπαρμπα-Γιάννη
φέρε όλες τις συμφορές

Να τις πλέξουμε στεφάνι
και να τις στολίσουμε
στο καμίνι τ Αη-Γιάννη
στάχτη όλες, να σβήσουνε

Ξέχνα πόλεμους και πείνα
ξέχνα και την κατοχή
και τα νιάτα σου που πήγαν
στράφι σ' αυτή τη ζωή

Πάνε πέταξαν στ' αστέρια
με τις φλόγες της φωτιάς
κι οι ελπίδες περιστέρια
της νεότερης γενιάς

της γενιάς που πίνει βότκα
πίνει ουίσκι και φραπέ
κι άμα ακούει για μπομπότα
μουρμουρίζει ωχ αδερφέ!

που χορεύει και μεθάει
και φτύνει τον πόλεμο,
ερωτεύεται, αγαπάει
... άλλο τι πιο ανθρώπινο!

Αγία Άννα, Εύβοια 1997

Ελεύθερος

Να 'μουν νησί στο πέλαγο
βράχος μεσ' στο Αιγαίο
να με δροσίζει η θάλασσα
την αύρα ν' αναπνέω

Να 'μουν ξωκλήσι στο βουνό
καράβια ν' αγναντεύω
φάρος σε έρημο νησί
να φώτιζα το Αιγαίο

Αλλά γιατί να μαι νησί
και βράχος ξεχασμένος
στην έρημο τη γαλανή
για πάντα ριζωμένος;

Δελφίني θέλω να 'μαι 'γω
τα πέλαγα να σχίζω
γλάρος στα ύψη να πετώ
στεριά να μην αγγίζω
και το Αιγαίο το ζηλευτό
όλο να σεργιανίζω!

Ταξιδεύοντας στο Αιγαίο - 1997

Τάμα καλοκαιρινό

Μελτέμι Αυγουστιάτικο
θέλω να με φυσήξει
το όνειρο το φετινό
να πραγματοποιήσει

Νάρθω στα Δωδεκάνησα
φέτο το καλοκαίρι
στην Κρήτη και τα Επτάνησα
να με πάει τ' αγέρι

Στην Εκατονταφυλιανή
που έχω κάνει τάμα
στη Νίσυρο στη Σπηλιανή
ν'ανάψω τη λαμπάδα

Να πιώ ούζο στην Αστροπαλιά
στη Λέρο να μεθύσω
και μιαν αγάπη μου παλιά
στην Τήλο να φιλήσω

Αγία Άννα, Εύβοια 1997

Ταξίδι

Ταξίδι στο Αιγαίο με γαλήνη
πρώτο λιμάνι του «Θεόφιλος» η Χίος
στο μπαρ την άραξα και ήπια δύο «Μύθος»
χαζεύοντας του σαλονιού το πλήθος

Φαντάροι, γυναικόπαιδα, κυρίες,
κύριοι καθώς πρέπει, φαλακροί,
μεσήλικες, επιχειρηματίες,
πλήρωμα-σερβιτόροι σοβαροί

Κανένα δε γνωρίζω μα νομίζω
τους ξέρω και με ξέρουνε καλά
απ' τη ματιά τα χνώτα τους μυρίζω
και βρίσκω πόσα έχομε κοινά

Αν είναι στη στεριά αποκαμωμένοι
ή στην αλμύρα αν έχουνε ψηθεί
το ίδιο μου φαίνονται φτιαγμένοι
σε ένα καζάνι έχομε βρεθεί

-Μπάρμαν φέρε μια μύρα ακόμα
-Αμέσως, λέει αυτός ευγενικώς
το πλοίο σταθερό στην ίδια ρότα
τι τύχη! είναι μπουνάτσα ο καιρός.

Ε/Γ- Ο/Γ ΘΕΟΦΙΛΟΣ 12/1/1998

Από τον Κάβο Κριό² στο Κάτερος³

---

² Ακρωτήριο στην Τουρκία, ανατολικά της Νισύρου

³ Ακρωτήριο στη Ν.Δ. ακτή της Νισύρου

Οι Χοχλάκοι

Ήταν αυγή
όταν ε(μ)πρόβαλε
από τα' Αλώνι⁴

Μια δρασκελιά του
φτάνει απ' τη Μούσα ⁴
στον Κατσαντώνη⁴

Στον ήλιο ψήθηκε
στο κύμα πνίγηκε
ο νιος π' ανδρώνει

Στις πέτρες ξάπλωσε
το χέρι του άπλωσε
ως το Μολίβι⁴

Στο πλάι γύρισε
την κόρη φίλησε
κι ήρθε το δείλι

Τώρα πια γέρος
ζει τους Χοχλάκους
μεσ' στ' όνειρό του

Κάνει ένα τάμα
να κάμει θάμα
η Σπηλιανή ⁵ του

Πριν ξεψυχήσει
να ξαναζήσει
το όνειρό του

Μεσ' στους Χοχλάκους
μια να κλουμπήσει
πριν το φευγίό του.

Νίσυρος 1989

---

⁴ Τοποθεσίες- τοπωνύμια στην περιοχή της παραλίας «Χοχλάκοι»

⁵ Η Παναγία Σπηλιανή στο βράχο πάνω από τους Χαχλάκους

Νισύρικα δειλινά

Τα δειλινά της άνοιξης
στα βράχια της Νισύρου
νεράιδες που σεργιανούν
στα κάστρα του ονείρου

Τα δειλινά της άνοιξης
βότσαλα και κοχύλια
νυχτοφιλήματα κρυφά
στου φεγγαριού τα χείλια

Τα δειλινά της Νίσυρος
στου πέλαγου το στρώμα
ο κόσμος μεσ' στους κόρφους σου
η ζωή φιλί στο στόμα

Αγάπη πρώτη, παιδική

Πέρασαν χρόνια κι εποχές
μα ο ήλιος βγαίνει ακόμη
στη Νίσυρο απ' τις Λυές⁶
και δύνει στο Κανόνι⁷

Πέρασαν δύσκολοι καιροί
και συ ήσουν μακριά μου
πίκρες χαρές και καημοί
έπνιξαν την καρδιά μου

Ήθελα μόνο να σε δω
λιγάκι να τα πούμε
να δω πώς ζεις να δεις πώς ζω
και πάλι ας χαθούμε

Για πότε χρόνια πέρασαν
κι ασπρίσαν τα μαλλιά μας
στα μάτια μου τσούρμο παιδιά
...κι ακούω ξεφωνητά μας...

Δεν ξέρω εσύ, εγώ θα 'δινα
τα πάντα για να γίνω
παιδί ξανά στη γειτονιά
παιδί πάντα να μείνω

Να σεργιανώ στο Λαπαρδά⁸
στον Τρούλλο⁸ στο Λιμάνι⁸
από Άη Σάββα⁸, Λευκαντιό⁸
Πιαούλι⁸ και Λαγκάδι⁸

Και πάλι εσένανε θαρρώ
μελαχροινή θα αγάπου(ν)
θα ντρέπομουν να σου το πω
θα 'τον κρυφή η χαρά μου!

---

⁶ Λυές: Παραλία στα ανατολικά της Νισύρου

⁷ Κανόνι: Ακρωτήριο στα δυτικά του νησιού

⁸ Γειτονιές στο Μαντράκι Νισύρου

Το Νισύρικο Πέλαγος

Η καρδιά μου δεν ξέρω αν χτυπά δυνατά
το κορμί μου αμφιβάλλω αν σηκώνει το βάρος
όμως για όλα αυτά π' αγροικά και πονά
πρέπει να βρει η ψυχή μου επιτέλους το θάρρος

Να γραφτούν όπως είναι κι όχι όπως τα βλέπουν
χωρίς όμορφα λόγια περιττά και κορνίζες
να ξυπνήσουν μια μέρα και να πουν ότι θέλουν
να χουν χρώμα οι μέρες, φτάνουν πια τόσες γκρίζες!

Το Νισύρικο πέλαγος μεσ' στους κυκλώνες
Τραμουντάνες, προβέζες, λεβάντες, σορόκκοι⁹
μας τραντάζουν συθέμελα, σειούνται οι κολώνες
την ψυχή πώς να δέσουν τα ρεμέντζα κι οι φλόκκοι;

Το σκαρί της Νισύρου από πέτρα και θειάφι
Συμπληγάδες και Κύκλωπες έχει αντέξει
να γαντάρει όμως πρέπει ώσπου ο κόσμος να μάθει
την μαγεία που δίνει στη ζωή μας μια λέξη!

Το Νισύρικο πνεύμα μες στους αιώνες
από στύψη¹⁰ πλασμένο με ιδρώτα και δάκρυ
ενεθράφει στο Άργος στο Ραμμό στις Σιώννες¹¹
κι έχει λάμψει και λάμπει ως του κόσμου την άκρη!

Μοναχά στην κοιτίδα τώρα πια τρεμοσβήνει
να σωθεί λες κοντεύει της σοφίας το λάδι
η αξία της «Νισύρου» όσο πάει και φθίνει
λιγοστεύει το φως... τώρα αρχίζει σκοτάδι...

Νίσυρος 19XX

Άνεμοι: Βόρειος, Δυτικός-Βορειοδυτικός, Ανατολικός, Νοτιοανατολικός
Στύψη: η λάσπη στην επιφάνεια του κρατήρα, στο ηφαίστειο
Καλλιεργήσιμες αγροτικές περιοχές στη Νίσυρο

⁹ Άνεμοι: Βόρειος, Δυτικός-Βορειοδυτικός, Ανατολικός, Νοτιοανατολικός

¹⁰ Στύψη: η λάσπη στην επιφάνεια του κρατήρα, στο ηφαίστειο

¹¹ Καλλιεργήσιμες αγροτικές περιοχές στη Νίσυρο

Αντίο Νίσυρος

Αντίο Νίσυρος των Λουτροπόλεων
των φημισμένων στο Αιγαίο και όχι μόνο

Αντίο Νίσυρος των πέντε γιατρών
των ζηλευτών μουσικών και επιστημόνων

Αντίο Νίσυρος της σώφρονος Δημογεροντίας
των έργων της ανάπτυξης και της προόδου με τα «νεπέτια»¹

Αντίο Νίσυρος της κατοχής, των στερήσεων
της καταπίεσης και του κατακτητή

Αντίο Νίσυρος της γειτονιάς και της συγγένειας
της φιλίας και της ανθρωποσύνης

Bien Venu Νίσυρος του εύπορου Δήμου
του ψευτοτουρισμού, της ξενόγλωσσης ταμπέλας

Bien Venu Νίσυρος ανθούσα οικονομικά
αιμορραγούσα πληθυσμιακά, νεκρή κοινωνικά

Bien Venu Νίσυρος του μικροσυμφέροντος,
της έχθρας της καταγγελίας και της αναρχοσύνης

Bien Venu Νίσυρος της “εσημερίας” και του πλούτου (:)
ζητιανεύουσα γιατρό, καθηγητές, υπηρεσίες

Bien Venu Νίσυρος του σπάταλου Δήμου,
που εκλιπαρεί για λιμάνι, Λουτρά, νερό, ζωή

Bien Venu Νίσυρος στην πρόκληση του 21^{ου} αιώνα

Bon Voyage Νίσυρος των απανταχού γης Νισυρίων.

το νεπέτι :Υποχρεωτική εισφορά εργασίας από τους κατοίκους για τα δημοτικά έργα

Νισύριος, ο Ειδήμων

Από το πρωί της μέρας
προτού σκύψουν για δουλειά
τους φυσά λες ο αέρας
και εμπνέει τα μυαλά

Μόλις σκάψουν ή φτυαρίσουν
γίνονται όλοι ειδικοί
...«εκεί έπρεπε να χτίσουν»...
...«λάθος οι μηχανικοί»...

Φωνασκούν χειρονομούνε
λες και είναι στη Βουλή,
αν ριστείς στο τι μιλούνε
θέλουν φούντο στη Βουή!¹²

Διεθνείς συμβάσεις κρίνουν
Δύση και Ανατολή
Θεού λάθος να μη γίνουν
βουλευτές και υπουργοί!

Μόλις φρέσκοι σηκωθούνε
απ' τον μεσημεριανό
προς τον καφενέ τραβούνε
για ελαφρύ ή βαρύ γλυκό

Σαν ανάψει η κουβέντα
με μπαστούνι και βαλέ
Ω! Ελλάδα τι ταλέντα
γέννησες για χαβαλέ!

Νίσυρος Οκτώβριος 1990

---

¹² Τοποθεσία παραθαλάσσια, πρώην σκουπιδότοπος

Στον Τάσο Σφακιανό

Πού σαι αυτή την Άνοιξη
αυτό το καλοκαίρι
σ' αναζητούν τα κότερα
πρωί και μεσημέρι

Για πες μου τι του ζήλεψες
του Χάρου, τ Αη-Νικόλα¹³,
του λιμανιού πώς του 'λειψες
... «δέσε μας Τάσο... μόλα...»

«Σούλη» φωνάζει από μακριά
κι απάντηση δεν παίρνει,
ο καπετάνιος, μας ρωτά
και τα μπρός-πίσω φεύγει!

Μπροστάρης ήσουν στο χορό,
μπροστάρης στον αγώνα,
Τάσο θαρρώ πως σε θωρώ
κι ας μήκες μεσ' στο χώμα

Νίσυρος 1995

---

¹³ Αη-Νικόλας: Το νεκροταφείο στο Μανδράκι, από το ομώνυμο εκκλησάκι του

Ο Μανωλιός¹⁴

Χριστούγεννα παραμονή
κι ο Μανωλιός
πεζοπορώντας στη βροχή
απ' τον (Η)μπορειό
τα κάλαντα έρχεται να πεί

Ανοίξτε πόρτες Χριστιανοί
κι αρχίζει αυτός
«...έκαμε ουρανό και γη...»
τείνει το χέρι ο φτωχός
...δώστε ας είν' και μια δραχμή

Ρακένδυτος μέσα στους δρόμους
δε ζητιανεύει
μήνυμα αγάπης στους ανθρώπους
φέρνει και παίρνει
για αμοιβή τον οβολό τους

Κι αν τον χλευάζουν οι μικροί
που όλο κοιτάζει
κάνα αποσίγαρο να βρεί
δεν τον πειράζει
...μέρες που είναι συγχωρεί!

Αγία Άννα, Εύβοια 1996

---

⁵ Ο Εμμανουήλ Λεβέντης από την Καρδάμαινα της Κω. Παντρεύτηκε και έζησε στον Εμπορειό

---

¹⁴ Ο Εμμανουήλ Λεβέντης από την Καρδάμαινα της Κω. Παντρεύτηκε και έζησε στον Εμπορειό

ΝΙΣΥΡΟΣ

Νίσυρος του Αιγαίου εσύ πετράδι
στολίδι μεσ' στα δώδεκα νησιά
μικρή μα στην καρδιά μας πιο μεγάλη
δε βρίσκεται στεριά άλλη καμιά

Ιδανικό μεγάλο στην ψυχή μας
θρησκεία και πιστεύω μας ιερό
εσύ μας καθορίζεις τη ζωή μας
και ζούμε στο δικό σου το ρυθμό

Στα ξένα που σκορπίζουμε συνήθως
να βρούμε μια καλύτερη ζωή
και κει Νισύριοι μένομε στο ήθος
και διαπρέπομε στην όποια ξένη γη

Ύμνο σε κάμνομε στις δύσκολες στιγμές μας
τραγούδι σε Νισύρικο σκοπό
που διαλύει τις ...όποιες διαφορές μας
και μας ενώνει στον κοινό για σε σκοπό (;)

Ραγίζει η καρδιά στη θύμησή σου
κι αναπολεί ο νους μας τα παλιά
τότε που όλοι εμείς ήμασταν η ζωή σου
κι εσφύζαν τα σοκάκια από παιδιά

Ολόκληρη ζωή στα όνειρά μας
τ' αντίκρισμά σου όνειρο γλυκό
πασχίζομε με τα προβλήματά μας
να δούμε να γενεί αληθινό

Σωρός προβλήματά σου θέλουν λύση
που μας απασχολούν όλους μαζί
το πιο μεγάλο όμως πρόβλημά σου
ειν' να γυρίσομε όλοι στο νησί!

Νέα Υόρκη 10 / 11/ 1979

Ταξιδεύοντας για την Ιθάκη

Γεννήθηκα στη Νίσυρο
αυτήν έχω πατρίδα,
ζήλεψα την Αμερική
στη Νέα Υόρκη πήγα

Έμαθα όσα έμαθα
και είδα όσα είδα
κι είπα ως εδώ η ξενιτιά
γυρίζω στην πατρίδα

Η Νίσυρος δε με χωρεί
δε μου αρκεί η Ρόδος,
την Εύβοια τη χόρτασα,
στη Χίο λίγος χρόνος

Νέα πορεία –Πρέβεζα
κοντεύω στην Ιθάκη,
μα ο Οδυσσέας με τραβά
να μην πιάσω λιμάνι

Ιθάκη ειν' όλα τα νησιά
Ιόνιο και Αιγαίο,
Ιθάκη ειν' η Ήπειρος
κάθε αγνό κι ωραίο

Κρίμα! δε φτάνει μια ζωή
για να περιπλανιέμαι
στη Σκύλλα και στη Χάρυβδη
...Σειρήνες να απαρνιέμαι...

Ο/Γ Ε/Γ ΡΟΔΟΣ Ιούνιος 2001

μεσοπέλαγα του νου

Μεσοπέλαγα του νου

Το πέλαγο στο σεντόνι μου
ατέλειωτο δίχως άκρη
κι ο ήλιος στο ποτήρι μου
στάλα γλυκόπικρο δάκρυ

Το θρόισμα της βελανιδιάς
του κοπαδιού το κουδούνισμα
μπρος στου Αρμά¹⁵ το εικόνισμα
και στην υπόκλιση της ιερής ελιάς

Το θειάφι σπάει τη μύτη μου
με θυμάρι και σπάρτο
Χριστέ και Ευαγγελίστρα μου
στη χάρη σου πώς νάρθω;

Τις θάλασσες μαΐναρε
κουμάνταρε τη σκέψη
χάραξε ρότα ίσαμε
στη νύχτα μου να φέξει

Πρέβεζα 2001

---

¹⁵ Αρμάς: Ξωκλήσι κοντά στο μοναστήρι της Ευαγγελίστριας, στη Νίσυρο

Βάρδια 04-08...

(στον Τσαμπίκο Μανωλάκη)

Λοστρόμε η ώρα πήγε έξι
έχεις νετάρει από τις τρεις
σε καμιά ώρα θα' χει φέξει
τράβα λίγο να κοιμηθείς

Κύριε πλοίαρχε δε λέει
το μάτι μου να κλείσει απόψε
ένα δελφίνι είδα να κλαίει
και τη ψυχή μου έκοψε

σ' όλη τη βάρδια τριγυρίζει
στο νου μου σαν εξωτικό
το κλάμα του και μου θυμίζει
ένα ρημάδι σπιτικό

να κλαίει άραγε για αδέρφια
ή για τους άτυχους γονείς
ξέρεις κυρ πλοίαρχε τι ντέρτια
της θάλασσας πίνουμε εμείς!

Ο/Γ- Ε/Γ ΙΑΛΥΣΟΣ 2/5/1997

Κοινός θνητός

Απόψε έλα στην ακρογιαλιά μου
μέσα στον Κόρφο¹⁶ τα δυό σου κουπιά
να ξαποστάσουνε στα βότσαλά μου
κι η μόνη σκέψη σου νάν' τα φιλιά

Ο ήλιος πέφτει και ποιος θα προφτάσει
να πιεί στη χούφτα σου το δειλινό
κλείνω τα μάτια μου πριν προσπεράσει
και σβήσει το όνειρο το φετινό

Ο χρόνος στάθηκε πάνω στο βράχο
ο έρωτάς μας φλοίσβος γλυκός
πες μου τι άλλο θα 'θελα να 'χω
για να μην είμαι κοινός θνητός!

---

¹⁶Κόρφος: όρμος στα Ν.Δ. της Νισύρου

Προσευχή

Με ένα χτύπημα τ' ανέμου
πέφτουν δέντρα πέφτουν γιέ μου
και χαλύβδινα κορμιά

Με της θάλασσας το κύμα
της ζωής σπάει το νήμα
κλαίνε μάνες και παιδιά

Και με τ' ουρανού τη μπόρα
πνίγεται χάνεται η χώρα
στης μιζέριας τον αφρό

Με του νου την καταιγίδα
τη ζωή μου τώρα είδα
να πετάει στο κενό

Με του αύριου τη μπονάτσα
ευτυχώς τα δυο μου μπράτσα
δυνατά τα 'χει ο Θεός

Πέρασαν μήνες και χρόνια
κι ευτυχώς στα δυο μου πόδια
στέκομαι σαν αετός

Κι όταν θέλω να πετάξω
και στα σύγνεφα να φτιάξω
μια φωλιά για προσευχή

Τα φτερά μου κουμαντάρω
το Θεό παρακαλάω
να 'ναι η πύλη του ανοιχτή!

Τα όνειρά μου

Ακούμπησα στα γόνατα της θάλασσας
κι άπλωσα στην ποδιά της τα όνειρά μου
τα παιδικά τα εφηβικά και τα ενήλικα
και όσα λαχταρώ ως τα στερνά μου

Ολόκληρο το πέλαγο στα μάτια μου
μυριάδες όνειρα από Ανατολή ως τη Δύση
μεγάλα όνειρα, πολύχρωμα, πετράδια μου
τα μάτια έκλεισα στις ευτυχίας το μεθύσι

Το ολόλευκο ποστάλι¹⁷ πέρασε ανοιχτά
το πέλαγο όργωσε και χώρισε στα δύο
μείναν τα μάτια μου στου πλοίου τα πλευρά
και τα όνειρά μου γίναν πέλαγο μισό

Το ψαροκάικο με δύο σκιές στην κουπαστή
χάραξε πιο βαθιά το πέλαγο στη μέση
και τα όνειρά μου απ' των αφρών του τη γραμμή
μέχρι το μόλο δίπλα μου που 'ρθε να δέσει

Στο βράχο πλάι μια ξανθή απ' το βορά
κολύμπασε σαν γοργόνα προς εμένα
και με ρωτά καθώς με κοίταζε δειλά
τι ψάχνω από το πέλαγο όλη μέρα

Κάθισε δίπλα και μ' ακούμπησε στον ώμο
«τα όνειρά μου μεσ' στο πέλαγο ζητώ...
μα τώρα σβήστηκαν ... εσένα έχω μόνο
το μόνο απ' τα όνειρα που 'γινε αληθινό...»

Ρόδος 1985

---

¹⁷ Πλοίο της γραμμής

Στοχασμοί

Η απεραντοσύνη της θάλασσας.

Η μελαγχολία του γκρίζου ουρανού
που πάει να χαμογελάσει ντροπαλά
καθώς ακουμπά τον ορίζοντα
σε ένα τρυφερό ερωτικό φιλί.

Στη γκρίζα του μοναξιά το βουνό τυλιγμένο
και αποκαμωμένο από το βάρος
της αδυναμίας να υψώσει τ' ανάστημά του
και να φτάσει στον ουρανό, να γίνει
σύγνεφο, έστω και γκρίζο.

Τα κίτρινα φώτα κατά μήκος του δρόμου
τρεμοσβύνουσες σπίθες δειλής ευτυχίας
των ανθρώπων που διασχίζουν τη λεωφόρο
χωρίς προορισμό...

Η θάλασσα μαρμάρωσε. Το στερνό χαμόγελο
τ' ουρανού μαύρισε στον ορίζοντα.

Το βουνό παρηγορήθηκε από τα
σύγνεφα που κάθισαν γύρω του,
βαριά και μαύρα, να ξαποστάσουν.

Η νύχτα έπεσε κι απόψε απαλά. Οι άνθρωποι
βιάστηκαν να ανάψουν τους μεγάλους
προβολείς για να διώξουν το φόβο τους
μέχρις ότου επιστρέψει το πρωί ο ήλιος.

Ρόδος 1987

οστριογάρμπης¹⁸

---

¹⁸ Νοτιοδυτικός άνεμος

Ξενιτιά

Σηκώσαμε άγκυρα γι άγνωστους τόπους
άλλους ανθρώπους
στην ξενιτιά

Προσαρμοστήκαμε κι ας είχε κόπους
στους νέους τρόπους
και στη δουλειά

Φτηνά πουλήσαμε όλη τη νιότη
για φαγοπότι
στα γηρατειά

Πληρώσαμ' ακριβά αυτή τη θυσία
τι σημασία
έχει τώρα πια

Γίναμε πρόσφυγες χωρίς πατρίδα
για μια παρτίδα
σκάρτη ζαριά

Νωρίς γεράσαμε ψυχή και σώμα
σφιγμένο στόμα
πέτρα η καρδιά

Τώρα στο λιόγερμα πια της ζωής σου
για συλλογίσου
προς τι όλα αυτά;

Πατέρας και γιός

Στα γόνατά μου κάθουσιν και με παρακαλούσες
ποδόσφαιρο να παίξομε τραμπάλα και κρυφτό
και 'γω δεν είχα όρεξη που όλο μ' ενοχλούσες
έβλεπα τηλεόραση να ενημερωθώ

Μετά από χρόνια ήσουνα γεμάτος απορίες
για πόλεμους με ρώταγες και για πολιτική
τους λόγους που κατέβαιναν εργάτες σ' απεργίες
γιατί οι φονιάδες κι οι ληστές δεν είναι φυλακή

Εγώ είχα πήξει στη δουλειά και τις υποχρεώσεις
να δώ πώς πάει η Δεξιά κι ο Σοσιαλισμός,
θα μάθεις για όσα με ρωτάς όταν θα μεγαλώσεις,
με καίει η Διάθεση Κερδών κι ο Ισολογισμός!

Μια νύχτα χειμωνιάτικη που έξω έριχνε χιόνι
πήγες για διασκέδαση κι άργησες νάρθεις σπίτι,
στην πολυθρόνα κάθομουν και σ' είδα στην οθόνη,
μονάχο κι αβοήθητο σε σκότωσε η ηρωίνη...

Μονάκριβο αγόρι μου, αθώο μου αγγελούδι
την παιδική ψυχούλα σου ποτέ δεν είχα νοιώσει
προτού ζήσεις την Άνοιξη μαράθηκες, λουλούδι,
ποιος Γολγοθάς; ποια Σταύρωση; τώρα να με λυτρώσει;

Αγία Άννα, Εύβοια 1997

Πάλι με χρόνια με καιρούς...

Θυμάσαι μου 'λεγες, σα χθες,
τις ιστορίες τις πικρές
που σου ψιθύριζε η γιαγιά
για Σμύρνη και Αγιά Σοφιά

Θυμάσαι λες ,σα να 'ταν χθες,
τις τρομερές καταστροφές
το μακελειό πάνω στην Ίμβρο
του Αττίλα τη φωτιά στην Κύπρο

Πατέρα όρκο εγώ δεν παίρνω
πώς και γιατί αν καταλαβαίνω
μου φαίνονται όλα να'ναι ίδια
από το Βόσπορο ως τα Ίμια

Δεν ξέρω αν είναι αυτή η μοίρα
που η Ρωμιοσύνη η κακομοίρα
θυσίες στήνει και βωμούς
«...πάλι με χρόνια με καιρούς...»

Αγία Άννα, Εύβοια 1997

Χίμαιρα

Κι ύστερα είπαμε πως όλα ειν εντάξει
όλα άψογα μη βρέξει και μη στάξει
έξω καρδιά και τέρμα το μαράζι
κι όμως ήρθε μπουρίνι με χαλάζι

Το πλοίο καρυδότσουφλο στο κύμα
το αύριο θολό μετέωρο βήμα
ταξίδι σ' άγνωστο πλάτος και μήκος
απελπισιά και σφίξιμο στο στήθος

Θέλαμε δεξιώσεις και σαλόνια
θερίζαμε καρπούς σε ξένα αλώνια
τα κούτσουρα σιγόκαιγαν στο τζάκι
μα ο καφές στα κάρβουνα φαρμάκι

Ο διάβολος κέρδισε τη ψυχή μας
πουλήσαμε όσο- όσο το κορμί μας
την ανθρωπιά κατάπιε η απληστία
νοιώσαμε την αγάπη με ληστεία

Ποτέ δεν είναι αργά να μετανιώσεις
δήλωσε μεταμέλεια για να σώσεις
τη μαύρη σου ψυχή τη δολερή
πριν κουραστεί ο Θεός να συγχωρεί

Αγία Άννα, Εύβοια 1997

Καρπός Απαγορευμένος

Ήσουν χρόνια του Παράδεισου το μήλο
ήταν αδύνατον εγώ να σε γευθώ
σωστό μαρτύριο στο Τίμιο το ξύλο
όμως δεν άντεξα να μη σ' ερωτευθώ

Στης κοινωνίας των Θεών και των ανθρώπων
πιστός τους νόμους και τυφλά αφοσιωμένος
δέσμιος της υποκρισίας και των τρόπων
καρπός μοιραία ήσουν απαγορευμένος

Μέσα στις λήθης του μυαλού μου τα λημέρια
ερμητικά κλειστή σε είχα φυλακίσει
γιατί φοβόμουν και τα ίδια μου τα χέρια
μήπως το νου σκοτώσουν αν παραστρατήσει

Της αρετής το τίμημα το 'χω πληρώσει
κέρδισα τον Παράδεισο ζώντας νεκρός
θρηνώ τα χρόνια μου και το 'χω μετανιώσει
τον έρωτά μας σκότωσα ο αμαρτωλός

Βλέπω τον ήλιο να ανατέλλει και δακρύζω
κλείνω τα μάτια τη μορφή σου για να δω
τον ψεύτικο Παράδεισό τους, τους χαρίζω
μαζί σου ακόμα και στην Κόλαση θα ζω!

Ματαιοδοξία

Έχτιζα πέτρα-πέτρα τ' άγαλμά μου, με περισσή
έγνοια και φροντίδα
κι υψώνετο πανώριο, δυνατό, άπαρτο κάστρο

Με προσοχή μετρούσα τους εχθρούς μου μέσα απ' το πα-
ρατηρητήριο
των οφθαλμών μου, κι ήταν σχεδόν βεβαία αυτή η Νίκη!

Μέσα στη βιασύνη του μυαλού μου κι υπεροψία
του Δουρείου Ίππου
ξάφνου γροικώ αλλόφυλους σιμά μου να εισβάλουν

μες στη μισάνοιχτη Κερκόπορτα και πέφτει η Πόλη
σ' Απίστων χέρια
Ήταν γραφτό μου ή των Οθωμανών ήταν κισμέτ;

Κι ως έκαμα να τους φωνάξω «Αδέρφια», λαβώθηκα
και βόγκηξα φωνή
«Δε βρίσκειται ένας Χριστιανός να μου πάρει την κεφαλή;»

Αγία Άννα, Εύβοια 31/12/1996

Τραμουντάνες και προβέζες

Η Απόφαση

Τα βαλες κάτω, ένα προς ένα. Τα μελέτησες καλά! Τα ζύγιασες όμορφα! Ξεφύσηξες μέσα από τα θυμωμένα χείλη σου. Έσβησες νευριασμένος το τσιγάρο και τράβηξες μια μολυβιά πάνω στους λογαριασμούς σου. Φτού! Πάλι από την αρχή!

Δεν είναι εύκολο πράγμα να 'ρθεις στο συμπέρασμα που θα κρίνει τη ζωή σου ολάκερη, μαζί κι άλλων τις ζωές, μετά από μερικούς λογαριασμούς και καλοζυγιάσματα.

Έχει σκέψεις που δεν υπάρχει πνεύμα που να σου πει - «αυτήν ακολούθησε κι όχι την άλλη» Έχει πράγματα που δεν εβγήκεν ακόμα η ζυγαριά που θα τα ζυγιάσει!...

Ζύγιασέ τα αν μπορείς! Στη δικιά σου ζυγαριά βέβαια. Στις συνθήκες του τόπου και του χρόνου που ζεις. Εδώ, στη ξένη γη, που παντρεύτηκες, και έγινες μεσήλικας, μεγάλωσες παιδιά που είναι μισά (!) δικά σου και μισά της χώρας που τα ανέθρεψε, τώρα, που η ταυτότητα με το Υπηκοότης, Θρήσκευμα, Δημότης, και τις άλλες γραμμές, ξεθωριασμένη από τα χρόνια, δε σου κάμνει πια, και δείχνεις το Αμερικάνικο με τα χρυσά γράμματα διαβατηρίου σου, για να περάσεις τα σύνορα της γης που σε γέννησε.

Κι ύστερα, γύρισε πίσω το χρόνο μερικές δεκαετίες, στο χωριουδάκι του νησιού σου, και μετά σκούπισε να ξεθολώσουν τα γυαλιά της ψυχής σου, για να διαβάσεις καθαρά το νούμερο που δείχνει η ζυγαριά...

Το ξέρω! Έχεις παράπονα από τη μάνα γη σου, από το χώμα που σε γέννησε, που μύριζε μπαρούτι ακόμα όταν έφυγες, και ανθρώπινο ιδρώτα στα παλιόρουχα, και τσιγαρίλα από φτηνό χαρμάνι, και μπόχα από την ανηπλυσιά. Μύριζε όμως και αχνιστό ψωμί, και σπάρτους την άνοιξη κι αρμύρα το καλοκαίρι. Όμως εκτός από το τάβλι κάτω από το δέντρο της πλατείας, και τα χαρτιά στο καφενείο γύρω από το μαγκάλι, και φωνές στο γήπεδο, τι προσπάθειες έκαμες για να ισιώσεις τα στραβά του χωριού σου, προτού παραδοθείς στην εύκολη (;) λύση της ξενιτιάς;

Έβαλες μπόλικά τα δολλάρια, τα σπίτια, τα αυτοκίνητα, τις σοκολάτες, τους χορούς, το μέλλον των παιδιών σου ...Προ παντός το μέλλον των παιδιών σου! Το σκέφτηκες καλά άραγε; Το ζύγιασες σωστά ή σε λάθος ζυγαριά; Πώς μπόρεσες να ζυγιάσεις την υπόθεση σου ότι “το μέλλον των παιδιών” σου θα γύρει για την ξενιτιά; Ήσουν εσύ ποτέ παιδί στην ξενιτιά; Έπαιξες, πήγες σχολείο, δούλεψες, έκαμες φίλους στη ξενιτιά, για να υπολογίσεις και των παιδιών σου το μέλλον; Ή μήπως ξέχασες να βάλεις εκτός από τα δολλάρια, το πούρο και το ρεπούμπλικο, τα αντίβαρα, τα ατέλειωτα δωδεκάωρα δουλειάς, τις διπλές βάρδιες στα εργοστάσια, τις στοίβες τα πιάτα, τη ρετσινιά που συνοδεύεται με την ανάλογη κλωτσιά και φτύσιμο κατάμουτρα, του Εμιγκρέ και του Γκασταρμπάιτερ, που σου φιλοτέχνησαν οι ντόπιοι εργαζόμενοι για να μη σε αφήσουν να απλώσεις χέρι στο δικό τους ψωμί, ενώ την ίδια ώρα η μάνα γη σου έχει ρυτιδώσει και ζητά νερό και σκάλισμα για να καρποφορήσει και να σου ανταποδώσει τους κόπους σου, μέσα στο ίδιο το σπίτι σου, να σε κάμει αφέντη και νοικοκύρη στον τόπο σου;

Το τασάκι σου γέμισε αποσίγαρο. Θόλωσε η κάμαρη από τους καπνούς. Οι συλλογισμοί σου δεν έχουν τελειωμό. Δε βρίσκεις άκρη να αρχινίσεις ούτε τέλος να καταλήξεις!

Σε τέτοιες περιστάσεις, αυτός που κάμνει τη σωστή εκλογή είναι αυτός που δεν το σκέφτεται πολύ! Αυτός που πιάνει στη μια χούφτα του το χώμα της ξενιτιάς και στην άλλη το χώμα της γης που τον γέννησε. Είναι ζυγαριά ο ίδιος! Αλάνθαστη! Μα δεν έχει δράμα για να ισορροπήσει. Γέρνει ολάκερος προς τη μεριά που κρατά το χώμα το πατρικό του, γονατίζει από το βάρος, σκύβει, αργά, με ευλάβεια και το προσκυνά!

Ρόδος 16/12/1985

Επιτέλους! Μετά από τόσα χρόνια στα ξένα, πατά και πάλι το πατρικό χώμα! Απίστευτο του φαίνεται! Στο μυαλό βουίζουν κάθε λογής σκέψεις. Για τα χρόνια που πέρασαν, μακριά από αυτή την σταλιά ξηράς που πλέει στο Αιγαίο και που ονομάζεται Νίσυρος! Για τα χρόνια που έζησε μικρός στο νησί του. Για τους φίλους που έχει χρόνια να δει και δεν ξέρει αν θα τους ξανασυναντήσει. Για τους δασκάλους του. Για τους συμμαθητές του... Επιστροφή στο παρελθόν λοιπόν!

Αρχίζοντας από το χάραμα, φέρνει γύρω τις θύμησες που χαραχτήκαν βαθιά στη σκέψη και στην καρδιά. Πόσα και πόσα δεν έχει να μαρτυρήσει στον εαυτό του ο ξενιτεμένος που ακουμπά το κεφάλι μέσα στις χούφτες του και χαϊδεύει τα γκριζα τώρα μαλλιά του σα βρεθεί ξαφνικά μπρος στην πόρτα που φέρει από πάνω της την επιγραφή «Ομήρειον Δημοτικόν Σχολείον»!

«Θεέ μου, τι σκηνές είναι αυτές στα μάτια μου! Ολοκάθαρα τα βλέπω. Σαν να μην πέρασαν τόσα χρόνια... Ζωντανά σα να γίνονται τώρα...»... «Μπουλούκι τα πιτσιρίκια, οι συμμαθητές, με κοντοπαντέλινα, ξυπόλυτα, κουρεμένα σύρριζα, με σημαδεμένα γόνατα από τα παιχνίδια, τα πιο πολλά, λεβίζουσαν ασταμάτητα... Άλλα τρέχουν να κρυφτούν πίσω από τους ευκαλύπτους, άλλα πάνω στην Αγία Τριάδα, άλλα στις διπλανές τάβλες... Άλλα μαζεύουν βαστριά για το εφτάπετρο...άλλα με το σουγιά ξύνουν να βγάλουν τους κόμπους από τη βέργα για το μπιρί...». Ανάμεσα στα μπουλούκια, ξεχωρίζει τον εαυτό του! Όχι τον γκριζομάλλη με μερικές ρυτίδες, αλλά τον εννιάχρονο εαυτό του, κουρεμένο σύρριζα, όπως τους άλλους. Ξεχωρίζει και το σημάδι στο κεφάλι του, που το 'κρυψαν τώρα τα μαλλιά του, αποτέλεσμα των παιδικών ανδραγαθημάτων του!

Έφερε γύρα στο προαύλιο. Στάθηκε καμιά ώρα προς τη μεριά που βλέπει το λιμανάκι του Αη-Σάββα. Πόσο άλλαξε από τότε που «καράβιζε» τα καίκια του, που τα έφτιαχνε μόνος του από τενεκέ, από το Λευκαντιό μέχρι και το μουράγιο του Αη-Σάββα, φορτωμένα με τρεις – τέσσερις ελαφρόπετρες για εμπόρευμα! Ή όταν «ταξίδευε» μέχρι την Καράβα, που την έλεγαν τότε όλα τα πιτσιρίκια «Αμέρικα».

Ύστερα γύρισε κατά το λόφο του Κριού. Στάθηκε κάμποση ώρα αγναντεύοντας το ερειπωμένο μύλο του Παρθένη, στην κορυφή του λόφου...

Πέρασε το μεσημέρι. Το κατάλαβε γιατί όταν σήκωσε τα μάτια του προς τα «Ρούτσουνα του Μηλά» τον θάμπωσε ο ήλιος, που έφτασε ίσια πάνω του. Το θυμάται ακόμα αυτό το ρολόι, κι ας πέρασαν τόσα χρόνια που μαζί με το χτύπημα της καμπάνας ήταν τα μετράδια του χρόνου. Αυτά σημάδεψαν στο πέρασμα του καιρού και τα χαρούμενα και τα λυπητερά συμβάντα της ζωής! Ανάλογα με το γεγονός, η φύση αδιαχώριστα δεμένη με τον άνθρωπο, σκόρπιζε μακριά τα σύγνεφα κι έστελλε τον λαμπερό της ήλιο να γεμίσει τα πάντα με φως. Κι ο άνθρωπος ριζωμένος βαθιά στη φύση, έδινε στην καμπάνα ρυθμό πανηγυριώτικο. Άλλοτε πάλι η καμπάνα έπαιρνε ένα λυπητερό ύφος για να μαρτυρήσει την παρουσία του θανάτου, που σκίαζε πολλές φορές τη ζωή. Κι 043

ήλιος τότε, σταλμένος από τη φύση να παρηγορήσει τον αδύναμο άνθρωπο, έβαζε τα λυπητερά του, και χαμήλωνε τη λάμψη του. Κάποτε κρυβόταν εντελώς μέσα στα σκοτεινά σύγνεφα στην προσπάθειά του να προσαρμόσει τη μουντή ατμόσφαιρα στην ανθρώπινη ψυχή!

Πάνω από μια ώρα έμεινε έτσι βυθισμένος, όταν πρόσεξε τον ευκάλυπτο που ορθώνονταν μπρος του, δίπλα στο «μαγεριό», στο καμαράκι που τους ετοιμάζαν το ζεστό γάλα με κακάο, για πρωινό. Πότε ήταν που έσκαβε με την αξίνα, μαζί με δυο-τρεις συμμαθητές του και φύτευαν ένα κλαρί, πιο μικρό από το μπόι τους; Και τώρα ολάκερο θεριό έχει γίνει! Ένας κορμός που δε φτάνουν τα χέρια του για να τον αγκαλιάσουν! Τα κλωνάρια του πετάχτηκαν πέντε-έξι φορές πιο ψηλά απ' το μπόι του. Πλησιάζει προσεχτικά τον κορμό του ευκάλυπτου. Αργά- αργά και με προσοχή ψαχουλεύει με τα μάτια, πάνω του, ψάχνει και ξεχωρίζει μέσα στις τόσες πληγές του, δυο γράμματα που χάραξε ο ίδιος, τότε, πριν ξεσχολιάσει: Μ.Χ. Καθαρά, ζωντανά, όπως τότε που τα σκάλισε με το σουγιά του! Το ίδιο καθαρά και ζωντανά όπως χάραξε όλα τούτα τα σκηνικά και τα χρόνια στη μνήμη του! Εκεί που πήγε να σκουπίσει με το χέρι του ένα δάκρυ που έκανε να κυλήσει στο μάγουλο, η χοντρή σταγόνα πήρε το πολύχρωμο φως του ήλιου, που έγερνε πια για να σβήσει πίσω από το Μολίβι και έγινε διαμάντι λαμπερό. Δεν κράτησε όμως πολύ. Μια-δυο στιγμές. Ύστερα ακούμπησε στη γη και έσβησε. Έγινε ένα με το χώμα.

Η λαμπερή σταγόνα που κύλησε απ' το μάτι του τον έκαμε να στραφεί στον ήλιο που κόντευε να τελειώσει το σημερινό του δρομολόγιο. Με μιας στάθηκε κατάφατσα πάνω του, να τον κοιτάζει, σαν να περίμενε κάτι ή σαν να είχε κάτι να του πει. Οι σκέψεις του έφευγαν μια-μια από το μυαλό του. Η συγκίνηση πέρασε κι αυτή. Τώρα δε θυμόταν τίποτα περασμένο. Σαν να μην είχε παρελθόν! Σαν να μην είχε ζήσει ποτέ πριν!

Όρθιος, ακούμπησε πάνω στον ευκάλυπτο και βάλθηκε να ρουφήξει τη μαγεία του δειλινού που ζωγραφίζονταν στα μάτια του. Ο ήλιος κατέβαινε αργά-αργά και σταθερά. Έφτασε πάνω από το μοναστήρι της Σπηλιανής. Ένας ολοστρόγγυλος χρυσός δίσκος με χιλιάδες ροδοκίτρινες και χρυσοκόκκινες πινελιές γύρω του! Η θάλασσα έπαιρνε μια χρυσοκίτρινη όψη και το μάτι θάμπωνε να κοιτάζει τα κύματα που έπαιζαν με τον ήλιο. Ένα άσπρο πανί φάνηκε στο βάθος, με πλώρη τον Κάβο-Κριό. Ένας σκύλος, από τις Λίμνες, άφηνε ένα λυπητερό γαύγισμα. Του φάνηκε να άκουσε, από τον «καινούριο δρόμο» το κουδούνισμα του κοπαδιού που γύρναγε στη μάντρα. Οι οπλές του μαύρου αλόγου που τράβαγε αργά ο Κάρης, μπρος από τον Αγράμυτθα του Στρίκχη, ακούγονταν τώρα πιο έντονα. Το άλογο ενοχλημένο από το πολύχρωμο φως του δειλινού άφησε ένα χλιμίντρισμα καθώς κατέβαινε για τον Αη Νικόλα....

...Δεν ήξερε κανέναν. Δεν ήθελε να ξέρει κανέναν, ειδικά αυτή τη στιγμή. Χρόνια τώρα περίμενε αυτή την ώρα. Την ώρα του δειλινού. Του Νισύρικου δειλινού!

Μια φέτα του ήλιου βυθίστηκε κιόλας πίσω απ' τον κρημνό. Τα ξέχασε όλα! Ποιος είναι, τι κάνει, από πού ήρθε, γιατί... πότε... Δεν σκεφτόταν τίποτα... Έκλεισε για μια στιγμή τα βλέφαρα και πήρε βαθιά ανάσα. Έκαμε να ανοίξει τα χέρια του να αγκαλιάσει τον παράδεισο44

που ζούσε, μα σαν ξανάνοιξε τα μάτια του ο ήλιος είχε σχεδόν χαθεί... Μόνο μια λάμψη απόμεινε να φωτίζει, στο βάθος, μέσα από τα παράθυρα της Σπηλιανής... Δεν ήταν σίγουρος αν ήταν του ήλιου η τελευταία αχτίδα ή η φλόγα από το καντήλι της Παναγιάς! Ούτε έμεινε να σκεφτεί. Την ίδια στιγμή πήρε το δρόμο που ανεβαίνει στο μοναστήρι, για να προσκυνήσει, εκεί που στάθηκε η τελευταία λάμψη.

Νέα Υόρκη Μάρτιος 1979

Τα καΐκια μου

Τη θάλασσα θα την είδα για πρώτη φορά όταν ήμουν δύο ή τριών χρονών. Το πρώτο αυτό αντίκρισμα έμεινε βαθιά χαραγμένο στην ψυχή μου. Έχασκα με τα μάτια καρφωμένα στο γαλάζιο φόντο που δεν είχε τέλος, ενώ το μυαλούδάκι μου έγραφε μεγάλα ερωτηματικά. Δεν ξέρω τι αισθάνθηκα. Μπορεί και τίποτα. Ένα άδειο ταμπλό ήταν η ψυχή μου τότε. Το πέρασμα του χρόνου όμως τύπωνε τις εμπειρίες μου στο μυαλό, Και το παιδικό μυαλό είναι η πιο πιστή φωτογραφική μηχανή που κρατά στη μνήμη άσβηστες τις πρώτες εικόνες, τις πρώτες επαφές με τη ζωή.

Από τότε που κατάλαβα πως ήμουν «μεγάλος» για να μπορώ να ξεπορτίζω, έστω και σκαστός, στην ηλικία των τεσσάρων περίπου χρονών, θυμάμαι ότι η καθημερινή μου ασχολία ήταν να παίρνω σβάρνα τις ακρογιαλιές. Έβλεπα τους μεγαλύτερους των έξι, ως δέκα χρονών, που δεν τους έφτανε η ακρογιαλιά, αλλά είχαν κατακτήσει και την ίδια τη θάλασσα! Η περιέργειά μου να λύσω το μυστήριο που κρύβει το υγρό στοιχείο, νίκησε τους φόβους μου μήπως χτυπήσω ή μήπως βραχώ και τύχω κατάλληλης περιποίησης από τη μητέρα μου. Βράχια που οι μεγαλύτεροι μου έτρεχαν πάνω τους σαν αγριοκάτσικα, έπρεπε να σκαρφαλώνω με τα τέσσερα για να τα ξεπεράσω. Τίποτα δε με σταματούσε όμως! Είχα πάρει την απόφασή μου να φτάσω στο τέρμα, εκεί που τελειώνουν οι πέτρες και αρχίζει το νερό. Κάθε τι που φαίνεται σήμερα ασήμαντο και μικρό μου φαινόταν τότε μυστήριο ανεξήγητο και βάση για τις φαντασίες μου με γοργόνες και ανεράδες¹⁹ και πειρατές. Κάθε ρούτσουνο έχτιζε και μια ξεχωριστή ιστορία στο μυαλό μου. Τότε έπεισα τον εαυτό μου, ότι αν και μικρότερος είχα κι εγώ τα ίδια δικαιώματα στην καινούρια κατάκτηση της ζωής.

Κατέβαινα στη θάλασσα κάθε μέρα. Κάθε μέρα μάθαινα και κάτι καινούριο για τη θάλασσα, για τα βράχια, για τη ζωή. Παρέα αχώριστη ήμασταν με το φίλο μου τον Μιχάλη του Μιαούλη. Καθημερινά σεργιανούσαμε τις ακρογιαλιές και περνούσαμε μέρες και καλοκαίρια μέσα στις πέτρες και στα κύματα

Τις πιο πολλές φορές επιστρέφαμε στα σπίτια μας μουσκεμένοι με τη στεγνή απολογία «εβούτθησα». Η απάντηση της μάνας τις περισσότερες φορές δίνονταν με το χέρι ή την παντόφλα. Αλλά όσο πτοείται ο ψαράς επειδή τον βρέχουν τα κύματα, άλλο τόσο μας ένοιαζε κι εμάς το ξύλο που τρώγαμε ή τα μουσκεμένα ρούχα μας. Το ίδιο βιολί συνεχιζόταν καθημερινά. Τους καλοκαιρινούς μήνες, στο Λευκαντιό, γινόταν καθημερινά πανηγύρι. Το λιμανάκι μας, λίγα μέτρα πιο κάτω από το λιοτριβι του Μάρτεν γέμιζε από παιδιά. Οι μεγαλύτεροι που ήξεραν να κλουμπούν έβγαιναν παραέξω, στα βαθιά. Καθόμουν με τις ώρες στο γιαλό και δεν είχα σκοπό να φύγω αν δεν ερχόταν η μάνα μου να με φωνάξει και να με τραβήξει με το ζόρι.

---

¹⁹ Νεράιδες

Η ζωή στην ηλικία των τεσσάρων χρόνων ήταν μια ανεπανάληπτη μαγεία. Το λιμανάκι μας, ένας χώρος έκτασης περίπου 3 επί 5, ανάμεσα σε τέσσερις μεγάλους βράχους που το προστάτευαν από τα κύματα. Ένα κατόρθωμα που με έκανε να αισθάνομαι υπερήφανος ήταν ότι κατάφερα να πηδήξω από τον ένα βράχο στον άλλο, πάνω από το κενό που άφηναν μεταξύ τους και ήταν περίπου μισό μέτρο. Μεγάλη κατάκτηση! Σήμαινε για μένα πως για να πάω στον μεγάλο βράχο δεν θα έπρεπε πια να βρέχομαι από τη θάλασσα και να σκαρφαλώνω από την άλλη πλευρά, αλλά με ένα σάρτο θα βρίσκομαι πάνω του. Το σχήμα αυτού του βράχου είναι όπως μια κεραμοσκεπή με δύο πλευρές. Πολλές φορές απολάμβανα να είμαι ξαπλωμένος στη ράχη του και να ατενίζω απέναντι την «Τάβλα του Γιαλού». Άλυτο μυστήριο εφάνταζε στη σκέψη μου η «Τάβλα του Γιαλού» το «Τρουλλί», ο εγκρεμμός της Παναγιάς, και περισσότερο το τι κρύβεται πίσω από αυτά. Έτρωγα το μυαλό μου να βρει τρόπους να καταφέρω να λύσω κι αυτές τις απορίες. Η λαχτάρα μου κι η φαντασία μου έφτιαχναν όνειρα και τεχνάσματα για να κατακτήσω κι αυτή την κορφή. Πολλές φορές μου φάνηκε πως ο βράχος αυτός, είναι βάρκα και έτσι όπως ήμουν ξαπλωμένος πάνω του, μπρούμηθα, κι έβλεπα τα κύματα να έρχονται προς το μέρος του, πίστευα πως μπορεί και να ταξιδεύει προς την Τάβλα του Γιαλού... Μόλις ξεκόλλαγα τα μάτια μου από το Τρουλλί και έβλεπα δίπλα μου, το λιμανάκι μας, διαπίστωνα ότι το όνειρό μου έμενε καρφωμένο στο βράχο και δεν εμετακινείτο ούτε πόντο προς την πραγματοποίησή του.

Η κοινωνία μας τότε ήταν τόσο καλά οργανωμένη που λειτουργούσε σχεδόν τέλεια. Μια από τις μεγαλύτερες απολαύσεις μας ήταν το Καράβισμα. Όσοι τυχεροί είχαν κανένα παλιοτενεκέ έφτιαχναν καϊκία και τα καράβιζαν. Όσοι ήθελαν να έχουν δικαιώματα στο λιμανάκι, για να κλουμπούν ή να караβίζουν, έπρεπε να συνεισφέρουν τον φόρο τους που δεν ήταν άλλο από προσωπική εργασία για το «ξεβόθρισμα» του λιμανιού και το καθάρισμά του από τα γυαλιά, τα σίδερα, τα τενεκεδοκούτια που μας κατάκοβαν τα πόδια. Πραγματικά το λιμανάκι γινόταν αγνώριστο το καλοκαίρι. Με την επίβλεψη και τη βοήθεια των μεγάλων, κυρίως για να ποζάρομε²⁰ κανένα ρούτσουνο, γινόταν μια ζωντανή και δημιουργική παιδική χαρά. Συναγωνιζόμασταν ποιος θα είχε το πιο καλό καϊκι και ποιος θα ήταν ο πιο καλός καπετάνιος. Η κατασκευή του καϊκιού από γαζοντενεκέ απαιτούσε βασικές γνώσεις...ναυπηγικής! Αφού αφαιρούσαμε την πάνω και την κάτω βάση του τενεκέ, με μοναδικά εργαλεία μαχαίρι, σκεπάρνι και πένσα ή τανάλια, τον κόβαμε κάθετα έτσι ώστε να ανοίξει σαν ένα φύλλο χαρτί σε παραλληλόγραμμο σχήμα.. Μετά το διπλώναμε κατά μήκος και στη συνέχεια κόβαμε λοξά τις άκρες του σε σχήμα που να διαμορφώνεται η πλήρη στην μια μεριά και η πρύμνη στην άλλη. Διπλώναμε με την πένσα ή την τανάλια δύο φορές τις κομμένες άκρες του τενεκέ και μετά βάζοντας ανάμεσα στα διπλωμένα πλευρά του καϊκιού ένα ξύλο για να

---

²⁰ Μετατοπίζω, μετακινώ

μην τρυπήσομε κατά λάθος το καΐκι, το ανοίγαμε για να πάρει την τελική του μορφή. Αν στην πρώτη δοκιμή διαπιστώναμε ότι κάνει νερά, στην πλώρη ή στην πρύμνη, λόγω των κοιμημάτων και του διπλώματος της λαμαρίνας, τότε αλείφαμε με κατρά, (πίσσα που έριχναν περαστικά πλοία), που βρίσκαμε άφθονη στις ακρογιαλιές, για να στεγανοποιηθεί το καΐκι μας. Ορισμένοι έβαζαν ένα ξύλο ανάμεσα στις δύο πλευρές του καΐκιού, σαν κουβέρτα, και σε ορισμένα καΐκια πρόσθεταν και κατάρτι. Άλλοι πάλι, συνήθως οι πιο μεγάλοι και έμπειροι, έβαζαν κουπαστή σε όλο το καΐκι, την στεγανοποιούσαν με κατρά, με αποτέλεσμα να γίνεται αβύθιστο. Άφηναν βέβαια μια μικρή ...μουκαπόρτα, απαραίτητη για τη σαβούρα του καΐκιού, για να μπορεί αυτό να ισορροπήσει. Κοντά στην πλώρη περνούσαμε και στερεώναμε ένα σύρμα από τη μια πλευρά στην άλλη, στο ύψος της κορυφής, κάτω από το νεύρο του ντενεκέ, για να περάσομε με θηλιά το σπάχο που χρησιμοποιείται για το τράβηγμα και καράβισμα του καΐκιού. Δεν θα ξεχάσω το καΐκι μου που ονόμασα «Κένταυρο», στο οποίο είχα κάνει μια στρογγυλή τρύπα στην μια πλευρά, ψηλά στην πλώρη, και την είχα διακοσμήσει με μία μπρούτζινη ροδέλα, μέσα από την οποία πέρναγε ο σπάχος με την άγκυρα, έτσι ακριβώς όπως έχουν τα μεγάλα πλοία τις άγκυρες στα πλευρά τους. Θυμάμαι βέβαια, και το θυμούνται πολλοί συνομήλικοί μου, ένα από τα τελευταία μου καΐκια, τον «Γνωμαγόρα» το οποίο είχε κατάρτι με ξάρτια και πανιά που ανεβοκατέβαιναν!

Συνηθισμένο δρομολόγιο για μας τους Λευκαντιώτες ήταν από το λιμανάκι μας μέχρι του Πετσινή. Εκεί βρίσκαμε μικρές ελαφρόπετρες και μιμούμενοι ότι βλέπαμε να γίνεται στο Γυαλί, φορτώναμε τα καΐκια μας, τα τραβούσαμε με το σπάχο από στεριάς και πάνω από τις μεγάλες πέτρες και τα ρούτσουνα, και μεταφέραμε το φορτίο στο λιμανάκι μας. Το καΐκι που δεν θα βούλιαζε στις διαδρομές αυτές είχε τον καλύτερο καπετάνιο. Ο ανταγωνισμός μας όμως δεν περιοριζότανε στις μεταξύ μας διαδρομές. Είχαμε να αντιμετωπίσομε τους «καραβοκύρηδες» από τις άλλες γειτονιές. Οι Πιαουλιώτες είχαν το Λιμανάκι τους στην Ταύλα του Γιαλού και ένα άλλο στους «Χοίρους» και οι Αη-Σαββιώτες στο μώλο του Αη- Σάββα, και ένα μικρότερο κάτω από τα σπίτια του Καλούδη και του Παπάτσου. Εμείς ήμασταν γεωγραφικά ανάμεσά τους, είχαμε από μια άποψη προνομιούχο θέση, γιατί μπορούσαμε να ταξιδεύομε και προς τις δύο γειτονιές, αλλά ταυτόχρονα ήμασταν και εκτεθειμένοι σε δύο εχθρικά μέτωπα που μας απειλούσαν να «βοθρίσουν» το λιμανάκι μας και να βουλιάζουν τα καΐκια μας. Οι Πιαουλιώτες ερχόντουσαν τακτικά με τα καΐκια τους στο Λιμανάκι μας, σαν караβοκύρηδες και ταξιδιώτες. Οι επισκέψεις τους αυτές δεν μας φόβιζαν γιατί δεν μπορούσαν να μας πειράξουν. Είχαμε κοντά μας τους μεγάλους που μας προστάτευαν και πρωτοστατούσαν στο φτιάξιμο και ξεβόθρισμα του λιμανιού. Οι ζημιές που μας προκαλούσαν οι «εχθροί» εγίνοντο κυρίως στις βραδινές επιδρομές τους, και ήταν το βόθρισμα του λιμανιού και το βούλιαγμα με πέτρες και σαν συνέπεια σπάσιμο των καΐκιών που θα έβρισκαν αραγμένα μέσα σ' αυτό. Οι επιθέσεις αυτές δεν έμεναν όμως ατιμώρητες. Τα αντίποινα ήταν η αναμενόμενη απάντηση, με χειρότερες ζημιές στο «αντίπαλο» λιμανάκι. Όταν η

ατμόσφαιρα βάραινε και η κατάσταση έφτανε σε πολεμική διένεξη, δεν ικανοποιούνταν οι αντίπαλες γειτονιές με τις αλληλοβοθήσεις των λιμανιών, και καταφεύγαμε στον νεροπόλεμο, εκτοξεύοντας τα γεμισμένα με θάλασσα πλαστικά μπουκάλια της χλωρίνης, ή και στον πετροπόλεμο. Θυμάμαι μια «μάχη» με τους Πιαουλιώτες ...εγκλωβισμένους στους «Χοχλάκους» και εμείς, οι Λευκαντιώτες να τους πετροβολούμε ανελέητα από το «Μολίβι» και να μην μπορούν να ξεφύγουν προς την «Τάβλα του Γιαλού». Τότε παίρναμε το βάπτισμα του πυρός. Αυτές ήταν οι πρώτες γεύσεις της έχθρας, του ανταγωνισμού, της διεκδίκησης, της σύγκρουσης. Όμως τα λιμανάκια ήταν πάντα ένας παράδεισος για μας που τα ζήσαμε. Τα καλοκαίρια η θάλασσα, γινόταν σπίτι μας. Θέλω να πιστεύω πως για τον καθένα μας η σχέση με τη παραθαλάσσια γειτονιά μας ήταν τόσο ζεστή και ανεπανάληπτη όπως εκφράστηκε στο παρακάτω ποίημα της συλλογής «ΣΚΙΡΤΗΜΑΤΑ», «Του Λευκαντιού οι πέτρες, οι ρόγες που με βύζαξαν - τα φύκια τα χαλίκια προσκέφαλο ζεστό- τα τενεκεδοκάικα σκαριά που με ταξίδεψαν- από τη λάντα του γιαλού ως τον ωκεανό» και η απογοήτευση για το τέλος αυτής της εποχής, μαζί με την εξαφάνιση και της γειτονιάς μας, δυστυχώς απηχεί σε όλους που έζησαν εκείνα τα ανέμελα, δημιουργικά, αθώα και ευτυχισμένα χρόνια και εκφράζεται από την τελευταία στροφή του ίδιου ποιήματος «Του Λευκαντιού οι πέτρες τώρα στο νού μου μόνο ζουν- τα φύκια τα χαλίκια σκέπασε το μετόν- Τα τενεκεδοκάικα όνειρα και ταξίδια- έκλεψε ο χρόνος κι έμειναν για πάντα παρελθόν!»

Νέα Υόρκη 1980

Ο Γυρισμός του Γιάννη

«Έρχεται...έρχεται σας λέω...όπου νάναι θάρθει...». Τον ησυχασμό δεν είχε σήμερα η γριά Αγγέλα. Από τα χαράματα σηκώθηκε και δεν λέει να σταθεί να πάρει μια ανάσα. Πηγαиноέρχεται ακούραστη πίσω – μπρός, στα μαγαζιά, στους φούρνους, στις γειτόνισσες. Έκαμε κι αυτή τα κουλούρια της φέτος. Ύστερα από κοντά είκοσι χρόνια που ‘ναι ντυμένη στα μαύρα, κάμνει Λαμπρή εφέτος...

Νοιάστηκε πάλι τα κουλούρια της στο φούρνο. Κατάφερε και πήρε κι άλλη μια «λαμαρίνα». Ανασκουμπώθηκε κι έσφιξε το μαντήλι πούχε λυθεί στο κεφάλι της.

--«Σε καμιά – δυό ώρες θάρτει το παπόρι», ξαναφώναζε στις νοικοκυράδες που περίμεναν κι αυτές για τα κουλούρια τους.

--«Με το καλό να τον δεχτείς, με το καλό...» απαντούσαν όλες μαζί σαν νάχαν συνεννοηθεί από πριν.

--«Ευκαριστώ, ευκαριστώ σας ...και καλή σας Λαμπρή...» συνέχιζε στον ίδιο τόνο πάντα η κυρά-Αγγέλα, φεύγοντας από τον φούρνο.

Έσφιξε τα χείλη της, έπιασε αναμάσχαλα τη «λαμαρίνα» και πήρε το δρόμο της, σεινάμενη-κουνάμενη σαν το καϊκι που το χτυπούν τα κύματα, αλλά κρατά σταθερά την ισορροπία του. Ούτε μπαστούνι κρατούσε σήμερα, ούτε το ραβδί του χωραφιού. Είχε περάσει τα εβδομήντα και το μόνο παράπονο πούχε από το Θεό ήταν τα ρημάδια τα πόδια της. Τόσα χρόνια στα χωράφια, στο ξενοδούλεμα, στο θειάφι, τα σακάτεψε ο καιρός. Και τα μάτια της δεν καλόβλεπαν τώρα τελευταία. Δεν έπαιρνε όμως κι από λόγια και συμβουλές του γιατρού. Ευκαιρία δεν έχανε για ταραμά και για τσαρδέλλες.

--«Γιαγιά, ο γιατρός είπε όχι αρμυρά! Για τα μάτια σου...»

--«Άδικα χολοσκάς γιέ μου... (Δ)εν είν’ τα αρμυρά που χαλούν τα μάτια... (α)κούε μου μένα που ‘δαν πολλά τα μάτια μου. Ο γιατρός τι ξέρει από τέτοια...Πείνα, πόλεμος, κατοχή ...» μουρμούριζε τις τελευταίες λέξεις, σαν να μιλούσε με τον εαυτό της, κουνώντας κάθε φορά το κεφάλι της σαν εκκρεμές...

Κι όμως, σήμερα, ούτε μπαστούνι χρειάστηκε, ούτε την εμποδίζουν καθόλου τα μάτια της. Σήμερα δεν έχει παράπονο από το Θεό!

Ακούμπησε κάτω τη «λαμαρίνα». Καθάρισε τη μεγάλη βάστρενη λεκάνη ξανά, και άρχισε καινούρια δόση. Πήρε τρεις-τέσσερις χούφτες αλεύρι, βούτυρο, ζάχαρη και τα υπόλοιπα και ξανάρχισε το ζύμωμα.

Στερέωσε τα μανίκια της πάνω στον αγκώνα της, έσφιξε το κεφαλομάνηλο και δάγκωσε ελαφρά τη γλώσσα της όπως συνήθιζε. Με μιας τα χέρια της δούλευαν σαν μηχανήμα. Οι γροθιές της χώνονταν μέσα στη ζύμη δυνατά και ακούραστα, όπως την τελευταία φορά που ‘καμε κουλούρια, πριν σχεδόν είκοσι χρόνια...

* * * * *

Ήταν Λαμπρή και τότε. Ήταν πολύ πρώιμη και έκανε πολύ κρύο. Η θάλασσα ήταν τρικυμισμένη και ο ουρανός σκοτεινίαζε γρήγορα. Όμως εκείνη δεν την ένοιαζε ούτε το κρύο ούτε η κοσμοχαλασιά. Ψυχή δεν κυκλοφορούσε στους δρόμους. Αυτή όμως, πήγε στο λιμάνι. Δυο- τρεις λιμενεργάτες ήταν όλοι κι όλοι στο μουράγιο. Περίμεναν τότε τον καπετάν-Νικόλα να γυρίσει με το καϊκι του, φορτωμένος εμπορεύματα. Της είχε γράψει από τα Χριστούγεννα πως τη Λαμπρή θα γύριζε στο νησί. Κι η καπετάνισσα, ντύθηκε τα καλά της και στυλώθηκε στο λιμάνι από το χάραμα, με την απαλάμη στο μέτωπο, να ατενίζει το πέλαγο...

Το καϊκι όμως ποτέ δεν φάνηκε στον ορίζοντα. Κι ο άντρας της, ο Καπετάν-Νικόλας, ποτέ δεν γύρισε στο νησί. Τον ρούφηξαν τα κύματα, κι αυτόν και το καϊκι, όπως βούλιαξαν στη θλίψη την κυρά-Αγγέλα και το Γιάννη, το μοναχοπαίδι της...

Από τότε ντύθηκε στα μαύρα η κυρά Αγγέλα, ζώστηκε και μπήχτηκε στη δουλειά. Όπου έβρισκε. Έπρεπε ν’ αντέξει τη βιοπάλη. Όχι πως την ένοιαζε για τον εαυτό της τώρα πια, αλλά για να μη στερήσει τίποτα του Γιάννη της. Ήθελε να του φτιάξει έτσι, ένα-δυό χωράφια, κάνα αμπέλι, να τον νοικοκυρέψει μεσ’ στο χωριό, να τον έχει κοντά στα γεράματά της. Η μοίρα της όμως της έγραφε άλλα.

Ίδιος ο πατέρας του ήταν όσο μεγάλωνε ο Γιάννης. Ίδιος σε όλα. Μα πιο πολύ, είχε την ίδια μανία με τη θάλασσα, όπως και ο σχωρεμένος ο καπετάν-Νικόλας. Το’ βλεπε η μάνα του και προσπάθαγε όσο δυνατά γινόταν να νοικοκυρέψει το γιο της.

Δεν πέρασε πολύς καιρός, δεν το κατάλαβε σχεδόν, και ο Γιάννης της, πριν καλά- καλά βγάλει μουστάκι, σήκωσε το μπόι του, καπετανίστικα, να χαιρετήσει τη χαροκαμένη μάνα του. Δε μπορούσε να βλέπει την καπετάνισσα να τυραγνιέται έτσι, κι αυτός να κάνει τον παραγιο για να βγάλει λίγο χαρτζιλίκι. Το σκέφτηκε, το καλοσκέφτηκε και αποφάσισε να φύγει στα καράβια...

Πώς άντεξε η καρδιά της ένας Θεός ξέρει! Πώς κρατήθηκε στα πόδια της, αυτή το ξέρει! Και πώς βάσταξαν τα μάτια της, τόσο καιρό θολά... αυτή μόνο το ξέρει!

Έκανε πάλι κουράγιο κι υπομονή. Έπαιρνε ταχτικά γράμματα. Στα πιο πολλά απ’ αυτά έβρισκε και χαρτονόμισμα. Πότε για να πάρει καινούργια ρούχα, πότε για να φτιάξει το σπίτι και πότε για να κάμει κανένα μνημόσυνο για την ψυχή του θαλασσοπνιγμένου του πατέρα.

Περνούσαν τα χρόνια, και η κυρα-Αγγέλα, όλο και γερνούσε. Όλο και την πονούσαν τα πόδια της, όλο και θόλωναν τα μάτια της.

* * * * *

Σήμερα όμως τίποτα δεν την έπιανε! Σήμερα ξαναζούσε από την αρχή! Πήρε ειδοποίηση ότι ο Γιάννης της ξεμπαρκάρισε και ερχότανε σήμερα στο νησί!

Γέμισε κι αυτή τη «λαμαρίνα» κουλούρια. Έκαμε και μιαν αυγωτή²¹ στην άκρη. Θυμάται που έκανε κάθε χρόνο –τον καλό καιρό- και μιαν αυγωτή για το Γιάννη της. Την κουβάλησε στο φούρνο και συνέχισε το δρόμο της για το λιμάνι. Είδε που έτρεχε ο κόσμος για το λιμάνι και κατάλαβε πως θα έρχεται το παπόρι. Κατέβασε τα μανίκια της και στερέωσε το κεφαλομάντηλο στα ασημένια μαλλιά της. Στο δρόμο δεν άφηγε κανέναν απληροφόρητο.

--«Έρχεται...έρχεται ο Γιάννης μου...»

Ύστερα από οχτώ χρόνια στα βαπόρια, δε βάσταξε ο μοναχογιός. Ο τόπος του τον τράβηξε πίσω. Κι η μάνα του, ο μοναδικός άνθρωπος που του ‘μεινε στον κόσμο τον καλούσε πιο πολύ. Πριν να ‘ναι πολύ αργά.

Καμαρωτός, λεβεντόκορμος, στέκεται πάνω στη γέφυρα, στρίβοντας το μουστάκι του ο Γιάννης. Το παπόρι φτάνει δίπλα στο λιμάνι. Δεν αργεί να ξεχωρίσει μέσα στον κόσμο την μαυροφορεμένη μάνα του που αγωνίζεται ν’ ανοίξει δρόμο για να φτάσει στην άκρη του λιμανιού, να αγκαλιάσει πρώτη –πρώτη τον Γιάννη της.

Έψαξε η κυρα-Αγγέλα με τα μάτια όλο το παπόρι και σταμάτησε στην γέφυρα, στον λεβέντη με το στριφτό μουστάκι και τα μαύρα μαλλιά.

Τον γνώρισε! Ήταν ο Γιάννης της ή ο καπετάν Νικόλας πριν το τελευταίο ταξίδι; Κι εκείνος έτσι έστριφτε το μουστάκι! Στο ίδιο ύψος ήταν κι εκείνος! Με μαύρα μαλλιά, η ίδια κορμοστασιά...

Με μιας γέμισαν δάκρυα τα μάτια της γριάς, πλημμύρισαν, θόλωσε η ματιά της.

Το καράβι είχε ακουμπήσει δίπλα στο μουράγιο και ένας-ένας έβγαιναν οι επιβάτες. Κατέβαινε κι ο Γιάννης.

--«Καλώς τον δέχτηκες κυρά-Αγγέλα...» η μια μετά την άλλη οι γειτόνισσες και όλες οι νοικοκυράδες εύχονταν στη μαυροφορεμένη γριά..., μα εκείνη προσπαθούσε να σκουπίσει τα μάτια της. Ο Γιάννης κατέβηκε, αγκάλιασε κιόλας τους πρώτους γνωστούς, γείτονες, φίλους, συγγενείς... Έτρεξε στη μάνα του. Κι αυτή μ’ ανοιχτά τα χέρια έμεινε σαν απολιθωμένη, στραμμένη προς το καράβι.

--«Κυρά-Αγγέλα, ήρθε ο Γιάννης σου! Δεν τον γνωρίζεις! Ε; Λεβέντης γύρισε! Λεβέντης σαν τον πατέρα του!»

--«Ναι ήρθε!» μουρμούρισε η γερόντισσα.

--«Έλα γιέ μου, έλα να σε φιλήσω» είπε, κι έκαμε ένα βήμα μπροστά, ίσια προς τη θάλασσα. Την κράτησαν οι διπλανοί της, καθώς είχε φτάσει στη άκρη της προβλήτας, ένα βήμα πριν το νερό. Ο Γιάννης της δίπλα, πήγε να την αγκαλιάσει. Κι αυτή, σηκώνοντας τα χέρια, ψαχούλευε μέσα στον κόσμο να αγκαλιάσει το γιό της.

---

²¹ κουλούρι με Πασχαλινό αυγό

--«Τι συμβαίνει γιαγιά; Έπαθες τίποτα;» ρωτούσαν οι διπλανοί της,

--«Δεν είναι τίποτα» είπε, «είναι από τη συγκίνηση». Κι όπως ο Γιάννης χωνότανε στην αγκαλιά της, εκείνη τον έπιασε από τους ώμους και προσεχτικά ψηλαφώντας ανέβαζε τα χέρια στο λαιμό, κι ύστερα στο κεφάλι. Ψαχούλεψε το πρόσωπο, τα μαλλιά, το μέτωπο... Βεβαιώθηκε πως ήρθε ο Γιάννης της και τον έσφιξε σφιχτά στην αγκαλιά της.

--«Τώρα» του ψιθύρισε «τώρα σε κρατώ γερά στην αγκαλιά μου». «Σ' ευχαριστώ Θεέ μου που μου χάρισες αυτή την ευτυχισμένη μέρα» είπε μέσα της.

--«Τώρα» ξανάπε «δεν θα ξαναραγίσει η καρδιά μου σαν σε βλέπω να ξεμακραίνεις με το παπόρι, γιατί τώρα πια και να φύγεις, δεν θα μπορέσω να σε δω!».

Νέα Υόρκη Μάρτιος 1979

Η Θάλασσα

Τις πιο πολλές φορές θυμάμαι τη θάλασσα να είναι γαληνεμένη. Τις λίγες φορές όμως που την είδα φουρτουνιασμένη, ένοιωσα τη δύναμή της και το φόβο που έσπερνε στους κατοίκους του νησιού. Από παιδάκι θυμάμαι που έπαιρνα τις ακρογιαλιές με τους συνομήλικούς μου, πότε για να μαζέψουμε καούρους ή πατελλίδες και πότε για να караβίσουμε ή να φτιάξουμε το λιμανάκι μας. Από τότε, από πέντε – έξι χρονών πιτσιρικάια νοιώσαμε την αλμύρα στο πετσί μας. Από τις ιστορίες που ακούγαμε από τους μεγάλους ήταν εύκολο να καταλάβει κανείς ότι η θάλασσα δεν είχε ποτίσει μόνο το πετσί τους αλλά κυλούσε στις φλέβες τους! Εμείς, η γενιά μου, τη νοιώσαμε κυρίως σαν διασκέδαση. Οι παππούδες κι οι πατεράδες μας όμως την νοιώσανε σαν αρένα της καθημερινής βιοπάλης. Δεν είναι λίγοι αυτοί που άφησαν την τελευταία πνοή τους πάνω στην υγρή αρένα, ή αυτοί που δέχτηκαν ανεπανόρθωτα κτυπήματα στη ζωή τους από τη μανία της θάλασσας.

Η πρώτη φορά που είδα τη θάλασσα τόσο φουρτουνιασμένη που νόμιζα πως ο Ποσειδώνας ήθελε να ξεσπάσει το θυμό του στη Νίσυρο, λες και βάλθηκε να την «ποζάρει» για να ξεπλακώσει τον Πολυβώτη από κάτω της και να συνεχίσει εκείνο τον πόλεμο που άρχισαν χιλιάδες χρόνια πριν..., ήταν όταν ήμουν τεσσάρων χρονών. Ήταν Φεβρουάριος του '64. Από το προηγούμενο βράδυ είχα πιάσει Προβέζα και έδερνε αλύπητα τα παραλιακά σπίτια του Λευκαντιού και του Πιαουλιού. Το πρωί, θυμάμαι, μας ξύπνησε η μάνα μου και μας είπε ότι έξω χαλούσε ο κόσμος από τη φουρτούνα. Βγήκαμε έξω αφού υποσχεθήκαμε πως θα μέναμε στο «πλάι» του Έλιθθα να παίζουμε και δεν θα πλησιάζαμε στη θάλασσα του Λευκαντιού. Η περιέργεια με έτρωγε, να δω από κοντά τι γίνεται λίγα βήματα πιο έξω από το «πλάι». Προχώρησα και είδα το δρόμο γεμάτο φύκια! Από την πλατεία του Φωτιάδη μέχρι το φούρνο του Αλέξη και το χασαπιο του Χαρτοφύλη, είχαν γεμίσει φύκια και χαλίκια οι δρόμοι. Στο πλάτωμα μπρος από το σπίτι του Μιλτιάδη και της Αγγελίκας είχε μαζευτεί πολύς κόσμος. Όλοι είχαν στραμμένα τα βλέμματά τους προς το Λευκαντιό. Αν και αισθανόμουν τη θάλασσα και τον αέρα τόσο δυνατά να με σπρώχνουν που φοβόμουν μη με παρασύρουν, πλησίασα μέσα στον κόσμο. Τρύπωσα ανάμεσά τους και κατάφερα να βγω μπροστά, έτσι ώστε να βλέπω ολοκάθαρα ότι γίνεται. Μερικοί από τους μεγάλους με κοίταζαν περίεργα. Άλλοι προσπαθούσαν να με διώξουν από κει γιατί ο κίνδυνος ήταν ολοφάνερος. Οι περισσότεροι δεν είχαν το νου τους στους γύρω τους αλλά στην καταστροφή που έφερε η Προβέζα στη γειτονιά του Λευκαντιού, λίγες δεκάδες μέτρα πιο πέρα. Προσπαθούσα να ξελεγάσω τους μεγάλους, πηγαίνοντας πίσω για λίγο κι ύστερα με την πρώτη ευκαιρία έβγαινα ξανά μπροστά τους, ακριβώς στο στενό που χωρίζει το σπίτι του Μιλτιάδη από τον φούρνο του Αλέξη. Είδα τότε την ακρογιαλιά του Λευκαντιού αγνώριστη! Η ακρογιαλιά αυτή, ήταν η αυλή που μεγάλωσα. Τις πέτρες τις ήξερα μία προς μία. Μου φάνηκαν όλα ανακατεμένα. Ούτε στο χειρότερο πόλεμο με τους Πιαουλιώτες και τους Αη-Σαββιώτες δεν θα μπορούσε να γίνει τέτοιο κακό στο Λευκαντιό. Τα κύματα ξεκινούσαν από πολύ χαμηλά. Λες και τα ρούφαγε θάλασσα για να πάρουν φόρα και

να σπάσουν με ορμή πάνω στα ρούτσουνα παρασύροντας μικρές και μεγάλες πέτρες, ώσπου να καταλαγιάσουν πάνω στο Λιοτρίβι του Μάρτεν, στο διπλανό της Ζαννίνας και στα γύρω σπίτια. Ένα μικρό τσιμεντένιο κορδόνι προστάτευε το σπίτι του Κατσαμπάνη και τα διπλανά του. Ήταν ένα από τα κάστρα μας στις εχθρικές επιθέσεις από τις άλλες γειτονιές. Μας είχε προστατέψει από τον πετροπόλεμο πολλές φορές. Τώρα όμως εξαφανίστηκε. Είχε κιόλας ισοπεδωθεί! Από κει που στεκόμουν έβλεπα καθαρά τα κύματα που χτυπούσαν με λύσσα πάνω στους τοίχους των σπιτιών. Είχαν κιόλας γκρεμιστεί κάποια ντουβάρια και τα κύματα παρέσυραν στην έξοδό τους από τα σπίτια κάθε λογής αντικείμενα από τα νοικοκυριά. Κι εκεί που στεκόμουν, δίπλα στον κόσμο που αγωνιούσε και παρακολουθούσε ανήμπορος να αντιδράσει, τα κύματα έφταναν πολύ πάνω, ως το φούρνο και τα διπλανά σπίτια. Το μεγάλο κακό γινόταν στο σπίτι του Κατσαμπάνη από ότι καταλάβαινα. Πολύτεκνη οικογένεια, με οκτώ παιδιά, αρκετά από αυτά πολύ μικρά και ανήμπορα να αντιδράσουν και να προστατέψουν τους εαυτούς τους. Ανάμεσα στον κόσμο, δίπλα μου, η θεία τους η Μαρία του Κουλιανού. Η αγωνία για την τύχη των παιδιών ήταν ζωγραφισμένη στα πρόσωπα όλων. Η Μαρία ανέλαβε την διάσωση των παιδιών από τη μανιασμένη οργή των κυμάτων. Περίμενε το κύμα, μόλις αυτό ξεσπούσε πάνω στα σπίτια και άρχισε να κατεβαίνει προς τη θάλασσα, έτρεχε με δύναμη στο χαλικόστρωτο δρομάκι που έφτανε στο σπίτι του Κατσαμπάνη και χωνόταν μέσα στο ρημαγμένο πια σπίτι. Μετά από το επόμενο κύμα και μόλις αυτό μαζευόταν προς το γιαλό μετά το ξέσπασμά του, έτρεχε πάλι από το σπίτι αυτή τη φορά, προς το μέρος μας, κρατώντας κι ένα παιδί στην αγκαλιά της. Το ίδιο σκηνικό έγινε μερικές φορές. Τα μεγαλύτερα παιδιά όπως μαθεύτηκε μετά, τα είχαν βγάλει από την ταρατσα του σπιτιού και περνώντας πάνω από τα διπλανά δώματα τα έφεραν στον δρόμο πίσω από τα απειλούμενα σπίτια. Ευτυχώς, όλα τα παιδιά και οι γονείς τους σώθηκαν.

Μετά από δυο μέρες που ησύχασε η θάλασσα, βγήκαμε με την παρέα μου στον γύρο της ακρογιαλιάς για να δούμε τα αποτελέσματα της φουρτούνας και οπωσδήποτε για να μαζέψουμε ότι παλιοπράγματα ξέρασε η φουρτούνα στις πέτρες. Είδαμε από κοντά του Κατσαμπάνη το σπίτι, ερείπιο! Το ίδιο και τα δυό γειτονικά Λιοτρίβια. Μετά από μερικές μέρες έγιναν τα ερειπωμένα σπίτια οι καινούργιοι μας παιχνιδότοποι. Ήταν τα κάστρα μας, από τα οποία παρακολουθούσαμε τις κινήσεις των Πιαουλιωτών, και στα οποία οχυρωνόμασταν για να αποκρούσουμε τις επιδρομές τους. Τα θαλασσινά παιχνίδια και οι πόλεμοι με τους γείτονές μας ήταν για τα καλοκαίρια και τις καλές μέρες της άνοιξης και του φθινοπώρου.

Όσο χειμώνιαζε τόσο μαζευόμασταν από τους γιαλούς. Η θάλασσα τότε δεν ήταν για παιχνίδια. Αγρίευε λες και ήθελε να μας πάρει πίσω όλες τις χαρές που μας γέμιζε το καλοκαίρι. Νόμιζες πως ήθελε να μας εκδικηθεί που την κάναμε ότι θέλαμε το καλοκαίρι. «Αφού είναι τόσο γλυκιά», σκεφτόμουν «γιατί θέλει να γίνεται τόσο εχθρική και απλησίαστη σαν φουρτουνιάζει;»

Τον Νοέμβριο του ιδίου χρόνου ξαναχτύπησε η Τρίαίνα του Ποσειδώνα. Αυτή τη φορά είχε πάρει μια άγρια Τραμουντάνα. Οι δρόμοι πάλι είχαν γεμίσει φύκια. Περνούσα το δρόμο που πάει 55

για το λιμάνι, Αλλά πριν πάω στο λιμάνι είχα ακούσει τα θλιβερά νέα. Είχε σπάσει το καΐκι του θείου μου του Χαράλαμπου, το «Μαρία». Μας πήρε η μάνα μου τότε και πήγαμε στο σπίτι του θείου μου να τους δούμε, να μάθουμε λεπτομέρειες και να συμπαρασταθούμε στην συμφορά των συγγενών μας. Κατάφερα, μετά από λίγη ώρα και το έσκασα πάλι, αφού δεν με ενθουσίαζαν τα λόγια και τα μοιρολογητά, και τράβηξα για το λιμάνι. Είχαν σπάσει ακόμα δυο – τρεις βάρκες. Αρκετοί άντρες είχαν μαζευτεί και παρατηρούσαν από μακριά, περίλυποι και αγανακτισμένοι από τα καινούργια κατορθώματα της θάλασσας, αλλά και ανήμποροι να αντιδράσουν στην ορμή και τη μανία των κυμάτων. Είδα τότε, πάνω στην άμμο, μπροστά στην «Αίγλη»²², το καΐκι του θείου μου. Δηλαδή, ότι είχε απομείνει από το μέχρι τα ξημερώματα εμπορικό ιστιοφόρο/μηχανοκίνητο, που αρμένιζε συνήθως στα Δωδεκάνησα. Ο σκελετός της πλώρης είχε μείνει μόνο από όλο το καΐκι. Δεν θυμάμαι τι αισθάνθηκα μπρος στο φρικτό θέαμα. Ήταν τόσα πολλά αυτά που αισθάνθηκα που δεν μπορούσα να τα προσδιορίσω. Μπορεί να μην είχα αισθανθεί ανάλογα ποτέ πριν από αυτό το σκηνικό. Τα μάτια μου είχαν βουρκώσει μπροστά στο καΐκι που καταβρόχθισε η θάλασσα και ξέρασε στην ακτή το σκελετό του, που έμοιαζε τόσο πολύ με ένα τεράστιο ψαροκόκαλο. Η καρδιά μου ένοιωσε πάλι το φόβο της θάλασσας που για άλλη μια φορά αποδείκνυε στους ανθρώπους πόσο δυνατή είναι άμα το θελήσει. Το φτωχό μου μυαλό προσπαθούσε να βρει εξηγήσεις. Πώς γίνεται αυτή η ίδια θάλασσα που γίνεται μάνα μας κάθε καλοκαίρι, που είναι η αυλή που μεγαλώνουμε, που είναι ότι πιο αγαπημένο έχουμε το καλοκαίρι, να πνίγει τα παιδιά της και να καταβροχθίζει τα καΐκια που τη σεργιανούν, την στολίζουν και την τραγουδούν;

Νέα Υόρκη 1980

---

²² Καφενείο στο λιμάνι

Το βιβλίο

Το νισύρικο πέλαγος
Ποιήματα και Πεζά

Τυπώθηκε σε 1000 αντίτυπα
Το Δεκέμβριο του 2001
Στο τυπογραφείο
Γ.Μπεζεβέγκης & Σια Ο.Ε.
Π.Τσαλδάρη 37, Πρέβεζα